

Колесніченко О. В.

*аспірант кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

На сьогодні, зважаючи на досягнення науково-технічного прогресу, а також на доступність інформації та різних економічних механізмів, змінилися як якісні характеристики злочинності, так і її структура. Так, щодо якісних характеристик злочинності, то значна частина кримінальних правопорушень вчиняються з використанням технічних засобів, що значно спрощують готування, вчинення та приховування кримінального правопорушення. Що ж стосується зміни структури злочинності, то на даний час збільшується економічна та корупційна злочинність. Зазначені зміни значно ускладнюють здійснення розслідування кримінальних правопорушень. З огляду на це, для підвищення ефективності здійснення досудового розслідування та пошуку винної особи, а також надання належної кримінально-правової оцінки її діям, у кримінальних провадженнях щодо розслідування злочинів доцільно проводити негласні слідчі (розшукові) дії.

Однак використання негласних слідчих (розшукових) дій, зважаючи на їх високо інтрузивний характер, вимагає неухильного дотримання норм кримінального процесуального законодавства. Оскільки будь-яке, навіть незначне, порушення кримінальних процесуальних норм може призвести до порушення окремих прав, свобод та інтересів особи, внаслідок чого отримані докази будуть визнані недопустимими, що регламентується положеннями статті 87 Кримінального процесуального кодексу України: «недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини» [1].

При цьому недопустимість відповідних доказів визнається на стадії судового розгляду, що в цілому негативно впливає на можливість реалізації правосуддя. Оскільки на цій стадії сторона обвинувачення за загальним правилом позбавлена можливості збирати нові докази, якими б вона обґрунтовувала факти наведені нею в обвинувальному акті.

Зазначене свідчить про необхідність на стадії досудового розслідування проводити негласні слідчі (розшукові) дії без порушень норм кримінального процесуального законодавства, оскільки судова практика містить випадки визнання доказів недопустимими та прийняття за наслідками відповідного провадження виправдувального вироку. Що ж стосується причин визнання доказів внаслідок проведення НСРД недопустимими, то серед них можна виділити наступні:

- не розсекречення процесуальних документів, що стали підставою для проведення негласної слідчої (розшукової) дії [2], у випадку, якщо прокурор не вчинив жодних дій для їх розсекречення на стадії досудового розслідування;

- «негласні слідчі (розшукові) дії можуть проводитися лише в розпочатому кримінальному провадженні, відомості про яке занесені до ЄРДР та не можуть проводитися після закінчення строків досудового розслідування. Будь-які слідчі (розшукові) дії, проведені з порушенням цього правила, є недійсними, а встановлені внаслідок них докази – недопустимими» [3];

- «відсутність доручення слідчого, дізнавача, прокурора працівнику оперативного підрозділу щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону, вказує на отримання доказів не уповноваженою на проведення відповідної слідчої (розшукової) дії особою, що є безумовною підставою для визнання таких доказів недопустимими» [4];

- «іншими особами, які можуть залучатися до проведення негласних слідчих (розшукових) дій, є оперативні працівники, спеціалісти, перекладачі тощо. Необхідною умовою їх залучення до проведення таких дій є рішення слідчого або прокурора, відсутність якого є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону» [5].

Порушення зазначених вище кримінальних процесуальних норм та їх роз'яснень під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, окрім подальшої неможливості використовувати докази, що були отримані внаслідок їх проведення та можливого ухвалення судом виправдувального вироку, незважаючи на обвинувальний характер зазначених доказів, сприятиме не просто не виконанню, але і порушенню завдань кримінального провадження. Оскільки винна особа матиме змогу продовжувати свою злочинну діяльність, а у суспільстві формуватиметься уявлення про відсутність покарання за вчинені кримінальні правопорушення.

Отже, незважаючи на можливі тактичні переваги змістовної складової окремих доказів (мається на увазі їх обвинувальний характер та достатність), посадовим особам органу досудового розслідування чи дізнання та прокурору необхідно звертати увагу на їх кримінальну процесуальну форму. Це пояснюється в подальшому прийняттям рішення судом щодо недопустимості відповідних доказів, а також

похідних від них, що спричинятиме наслідки зазначені нами вище. У випадку ігнорування посадовими особами органу досудового розслідування чи дізнання, а також прокурором явного порушення вимог законності під час збирання чи перевірки доказів на стадії досудового розслідування, їх подальша кримінальна процесуальна діяльність у кримінальному провадженні буде безперспективною (оскільки не сприятиме досягненню завдань кримінального провадження) і лише зменшуватиме ресурси для розслідування інших кримінальних правопорушень.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року, № 4651-17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n458>;
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16 жовтня 2019 року, судова справа № 640/6847/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85174578>
3. Постанова Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 17 січня 2019 року, судова справа № 740/1244/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79365443>
4. Постанова Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 05 листопада 2019 року, судова справа № 344/11299/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85743614>
5. Постанова Третьої судової палати Касаційного кримінального суду від 05 серпня 2020 року, судова справа № 700/361/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90906016>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-292-3-122>

Галинський О. В.

аспірант кафедри правознавства

юридичного факультету

Східноукраїнський національний університет

імені Володимира Даля

м. Київ, Україна

ВПЛИВ ПРОФСПЛОК НА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ В ЕНЕРГЕТИЧНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Енергетичний сектор відіграє ключову роль у розвитку національної, регіональної та глобальної економіки. У минулому національні та міжнародні енергетичні компанії створили мільйони організованих